

Fastställt | 2025-12-15

Biblioteksplan för Södertälje kommun 2026–2029

Folkbibliotek och skolbibliotek

Södertälje
kommun

Innehåll

1.	Inledning	3
1.1	Ansvar för planens genomförande	3
1.2	Uppföljning av planen.....	4
2.	Bibliotekens uppdrag och roll	5
2.1	Bibliotekens uppdrag enligt lag	5
2.2	Samhällsutmaningar och trender	6
2.3	Bibliotekens roll i Södertälje kommun	7
3.	Folkbiblioteken i Södertälje	9
3.1	Fokusområden för folkbibliotek	9
4.	Skolbiblioteken i Södertälje	11
4.1	Riktlinjer för skolbibliotek.....	11
4.2	Bibliotekens koppling till övrig utbildningsverksamhet	12
5.	Samverkan och påverkan.....	13
5.1	Samverkan för barn och ungdomar	13
5.2	Påverkan – delaktighet i bibliotekens utveckling	13

Biblioteksplan för Södertälje kommun 2026–2029 (KS 2025/341)

Fastställd av kommunfullmäktige 2025-12-15

Giltighet: till och med 2029-12-31

Ansvar för uppföljning och revidering: kultur- och fritidsnämnden, utbildningsnämnden samt
kommundelsnämnderna i Enhörna, Hölö-Mörkö, Järna och Vårdinge-Mölnbo

Dokumentansvar: kultur- och fritidskontoret

Ersätter: Biblioteksplan för Södertälje kommun 2022–2025 (KS 2021/405)

1. Inledning

Biblioteksplan för Södertälje kommun 2026–2029 är ett strategiskt dokument för långsiktig utveckling av kommunens folk- och skolbibliotek. Planen syftar till att stärka biblioteken i att uppfylla verksamheternas ändamål.

Biblioteksplanen svarar mot bibliotekslagens (2013:801) krav på kommuner att anta en plan för sin verksamhet på biblioteksområdet samt skollagens (2010:800) krav på kommuner att i en biblioteksplan precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås.

Planen är framtagen med stöd av Kungliga bibliotekets vägledning för kommunala biblioteksplaner.¹ Under processen har dialog förts med medarbetare inom folk- och skolbiblioteken samt med det kommunala funktionshinderrådet, kommunala pensionärsrådet och samrådet för finskt förvaltningsområde.

Biblioteksplanen är beslutad av kommunfullmäktige.

1.1 Ansvar för planens genomförande

Ansvar för biblioteksverksamheten i Södertälje kommun är fördelat på sex nämnder – kultur- och fritidsnämnden, utbildningsnämnden samt kommunalnämnderna i Enhörna, Hölö-Mörkö, Järna och Vårdinge-Mölndal. Verksamheten bedrivs av kultur- och fritidskontoret och utbildningskontoret. I tabellen nedan framgår hur ansvaret och utförandet är fördelat.

	Folkbibliotek	Skolbibliotek
Lagrum	Bibliotekslag (2013:801)	Bibliotekslag (2013:801) Skollag (2010:800)
Ansvariga nämnder	Kultur- och fritidsnämnden respektive kommunalnämnderna i Enhörna, Hölö-Mörkö, Järna och Vårdinge-Mölndal inom sina geografiska områden.	Utbildningsnämnden respektive kommunalnämnderna i Enhörna, Hölö-Mörkö, Järna och Vårdinge-Mölndal inom sina geografiska områden.
Utförande kontor inom kommunförvaltningen	Kultur- och fritidskontoret	Utbildningskontoret*
Målgrupp	Allmänheten	Eleverna och lärarna på skolan
Bestånd	Ett brett utbud anpassat till kommunens invånare	Anpassat till skolans undervisning och efter elevernas behov

* I de kombinerade folk- och skolbiblioteken i Hölö och Mölndal utförs verksamheten av kultur- och fritidskontoret.

¹ Kungliga biblioteket. *Vägledning för skapandet av en kommunal biblioteksplan*. (2025). <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/biblioteksplaner/vagledning> (Hämtad 2025-04-01).

Nämnderna har ansvar för att biblioteksplanens strategiska inriktning följs vid planering av verksamheterna. Biblioteksplanen utgör således underlag till nämndernas verksamhetsplaner och de arbetsplaner som upprättas inom förvaltningen.

1.2 Uppföljning av planen

Åtgärder som vidtas med utgångspunkt i biblioteksplanen, och som svarar mot mål som nämnderna formulerat i sina verksamhetsplaner, följs upp inom kommunens ordinarie uppföljningsprocess. De redovisas således i nämndernas delårsrapporter och årsrapport.

En årlig uppföljning av biblioteksplanen görs även separat för folkbiblioteken och skolbiblioteken inom det systematiska kvalitetsarbetet på respektive kontor.

Nämnderna har ett gemensamt ansvar för att biblioteksplanen i sin helhet följs upp och aktualitetsprövas i slutet av planperioden. Biblioteksplanen ska revideras senast 2029.

2. Bibliotekens uppdrag och roll

Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet. Kommunerna är bibliotekshuvudmän med ansvar för folkbibliotek och skolbibliotek i kommunala skolor. Den här biblioteksplanen berör således de verksamheterna och tar sin utgångspunkt i bibliotekslagen och skollagen, som styr hur biblioteksverksamheterna ska bedrivas.

2.1 Bibliotekens uppdrag enligt lag

Enligt bibliotekslagens ändamålsparagraf ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt tre prioriterade grupper:

- personer med funktionsnedsättning
- de nationella minoriteterna
- personer som har annat modersmål än svenska.²

Vad gäller de nationella minoriteterna behöver hänsyn även tas till minoritetslagen och språklagen, som anger det allmännas ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken samt i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.³

De nationella minoriteterna är judar, romer, samer (som även är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Folkbibliotek

Varje kommun ska enligt bibliotekslagen ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Vidare ska de verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Utöver de prioriterade grupper som tidigare nämnts, ska folkbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar. Detta för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.⁴

---

² 2 § samt 4–5 §§ bibliotekslagen (2013:801)

³ 4 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, samt 7–8 §§ språklagen (2009:600)

⁴ 6–9 §§ bibliotekslagen (2013:801)

Skolbibliotek

Alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten. Det fastslås i skollagen och gäller elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Om det finns särskilda skäl får skolbiblioteket i stället tillhandahållas på annan plats, utifrån skollagens bestämmelser.

Med skolbibliotek avses en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.

Utöver de ändamål som anges i bibliotekslagen ska ett skolbibliotek främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att de kan uppnå ändamålen med verksamheten. Varje huvudman ska sträva efter att anställa personal som i första hand har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand annan relevant akademisk examen.⁵

2.2 Samhällsutmaningar och trender

En strategisk biblioteksutveckling behöver förena bibliotekens kärnuppdrag med att bemöta rådande samhällsförändringar och utmaningar. En mängd faktorer i vår omvärld – både lokalt, nationellt och globalt – påverkar livet för Södertäljes invånare och följaktligen även bibliotekens roll i kommunen.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) pekar i sin omvärldsanalys på flera samverkande trender kommande tioårsperiod. Att människors livsvillkor blir alltmer ojämlika, att demokratin utmanas och att "tyckekonomin" breder ut sig är tre av dem.⁶

Även om livsvillkoren generellt blivit allt bättre i Sverige under lång tid, har skillnaderna i exempelvis inkomster, förmögenhet och hälsa ökat. Boendesegregation och social utsatthet har ökat, särskilt bland utrikes födda och i vissa geografiska områden med hög arbetslöshet och låg tillgång till service. Samtidigt minskar möjligheterna till social rörlighet, vilket gör det svårare för människor att förbättra sin livssituation. Samhället har i många avseenden blivit mer oförlåtande mot dem som har svårt att hänga med när allt fler av samhällets tjänster digitaliseras och kunskapskraven höjs. Den ökade ojämlikheten påverkar inte bara de mest utsatta utan bidrar även till slitningar i samhället med lägre tillit, ökad kriminalitet och minskat samhällsengagemang.

De alltmer ojämlika livsvillkoren leder till att demokratin utmanas. Förtroendet och tilltron minskar i samhället samtidigt som hot, hat och välfärdsbrottlighet ökar. Det finns också en tendens att ge större vikt åt individers eller grupperingars åsikter snarare än att förlita sig på vetenskaplig forskning, expertis eller objektiv evidens. De gemensamma verklighetsbilderna blir färre samtidigt som begrepp som "fakta" och "kunskap" ifrågasätts. Digitala filterbubblor bidrar till åsiktpolarisering, att näthatet ökar och att förståelsen för varandra minskar.⁷

En allt viktigare förutsättning för att kunna vara aktiv och delta i demokratiska processer är att vara rustad med digital kompetens och medie- och informationskunnighet. Förändrade medievanor och en större möjlighet till spridning av information och propaganda men också

⁵ 2 kap. 24 a-24 d §§ skollagen (2010:800)

⁶ Sveriges kommuner och regioner (SKR). *Vägval för framtiden 5. En spaning mot år 2035* (2023).

⁷ Ibid.

desinformation och annan vilseledande information i de digitala flödena ställer stora krav på förmåga att kritiskt analysera samt att värdera källor och information.⁸

I stort sett alla svenskar använder internet men många – var femte vuxen svensk – behöver hjälp från andra med digitala tjänster och enheter. Det digitala hjälpbehovet är särskilt stort bland personer över 65 år och ökar med åldern. Nästan samtliga internetanvändare har sociala medier, som plattform för kontakt med andra människor men också för nyhetsbevakning. Hälften uppger att de tar del av samhällsnyheter på sociala medier som de annars inte hade tagit del av.⁹

De stora internationella undersökningarna PISA och PIRLS visar en nedgång i svenska elevers resultat avseende läsförmåga och läsförståelse.¹⁰ Samtidigt visar undersökningar av ungas fritid att läsandet har minskat drastiskt över tid. Andelen unga i åldern 16–25 år som uppger att de läser böcker på sin fritid varje vecka har halverats från 59 till 29 procent mellan 2007 och 2021. Minskningen har varit större bland tjejer än bland killar men det är fortfarande en större andel tjejer som läser regelbundet.¹¹

Drygt var femte ung i åldern 16–25 år besöker ett bibliotek varje månad på sin fritid – fler tjejer än killar och fler unga med utländsk bakgrund än unga med svensk bakgrund. Unga i socioekonomiskt utsatta områden besöker bibliotek och läser böcker i högre utsträckning än unga som bor i områden med god socioekonomi. Bland unga med funktionsnedsättning är det en lägre andel som besöker bibliotek och läser böcker varje månad jämfört med unga utan funktionsnedsättning.¹²

Kulturvaneundersökningar bland unga 16–25 år pekar på två trender kopplat till litteratur och bibliotek. Dels att unga som lyssnar på ljudböcker har ökat betydligt under de två senaste decennierna, dels att unga som besöker bibliotek har minskat över tid.¹³

Många bibliotekarier väntas gå i pension under de närmaste åren och för få nya bibliotekarier utbildas för att täcka kommande behov. Skollagens nya krav på skolbibliotekarier bidrar även till en växande efterfrågan på yrkesgruppen. Bibliotekarieryket är ett av flera yrken som kommer att påverkas av AI. Dels kommer behovet av bibliotekariers kunskaper om informationshantering och källkritik troligen att öka, dels kommer bibliotekarier att kunna ha användning av nya AI-verktyg i sitt arbete för exempelvis informationssökning, katalogisering och textanalys.¹⁴

2.3 Bibliotekens roll i Södertälje kommun

Södertälje har haft en stadig befolkningsutveckling de senaste åren. Vid ingången av 2025 hade kommunen över 102 000 invånare. Framöver prognosticeras en långsammare befolkningsökning och till år 2040 beräknas invånarna ha ökat med drygt 7 procent. Det är

⁸ Kulturdepartementet. *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025* (2022), s. 23.

⁹ Internetstiftelsen. *Svenskarna och internet 2024* (2024). <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2024> (Hämtad 2025-05-30).

¹⁰ Skolverket. *PIRLS 2021. Läsförmågan hos svenska elever i åk 4 i ett internationellt perspektiv* (2023).

Skolverket. *PISA 2022. 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap* (2023).

¹¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). *Ung idag 2025:1. En sammanfattad bild av ungas levnadsvillkor i Sverige* (2025).

¹² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). *Ung idag 2023:2. En fördjupad bild av ungas fritid* (2023).

¹³ Myndigheten för kulturanalys. *Kulturfakta 2025:1. Ungas kulturvanor* (2025).

¹⁴ SACO. *Framtidsutsikter. Här finns jobben för akademiker 2030* (2025). <https://www.saco.se/globalassets/start/opinion-fakta/rapporter/framtidsutsikter/framtidsutsikter-2030.pdf> (Hämtad 2025-06-03).

framför allt antalet äldre som väntas öka medan antalet barn väntas bli något färre de närmsta åren för att därefter öka svagt.

En växande kommun och demografiska förändringar ställer krav på samhällsplanering och service. Södertälje ska vara en attraktiv kommun att bo och verka i och att besöka – en plats där människor trivs och utvecklas. Det är därför viktigt att ge människor grundläggande förutsättningar för goda livsvillkor, inte minst barn och unga som är kommunens främsta prioritet.

Biblioteken fyller en viktig funktion som mötesplats – en mötesplats som är öppen och tillgänglig för alla. I stadsdelar med socioekonomiska utmaningar, där den ekonomiska utsattheten är större, utbildningsnivån är lägre och trångboddhet är vanligt, är behovet av bibliotek särskilt stort. Biblioteken ger Södertäljes invånare jämlika möjligheter till kunskap, kreativitet och livslångt lärande samt förutsättningar att vara delaktiga i samhället. Biblioteken utgör en motor i demokratiutvecklingen.

Södertälje är en mångspråkig kommun. Cirka 60 procent av befolkningen har utländsk bakgrund. På biblioteken i Södertälje finns böcker, ljudböcker, tidskrifter och dagstidningar på mer än 50 språk. Exempelvis finns ett brett utbud av assyrisk/syriansk litteratur för att möta efterfrågan hos en av kommunens största grupper.

Södertälje kommun är en del av finskt förvaltningsområde vilket innebär ett förstärkt skydd för minoritetsspråket finska och utökade rättigheter för enskilda att använda finska i kontakt med kommunen, bland annat. Biblioteken i Södertälje gör kontinuerliga inköp av media på finska och bedriver även programverksamhet på finska. Detsamma gäller övriga nationella minoritetsspråk.

Bidrar till ett hållbart samhälle

Biblioteken bidrar på flera sätt till Södertälje kommuns långsiktiga målsättningar om ett hållbart samhälle. Den inriktning som biblioteksplanen anger går i linje med verksamhetsstyrningen i kommunfullmäktiges Mål och budget samt i de kommunövergripande styrdokument som fastställts inom social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

I förlängningen svarar biblioteksplanen även mot de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Tydligast koppling har biblioteksplanen till mål 4 om god utbildning för alla, mål 10 om minskad ojämlikhet, mål 12 om hållbar konsumtion och produktion samt mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen.

3. Folkbiblioteken i Södertälje

I Södertälje tätort finns två folkbibliotek – ett stadsbibliotek i centrala Södertälje och en filial i stadsdelen Hovsjö. Till stadsbiblioteket hör även TIO14, en målgruppsanpassad biblioteksverksamhet för barn 10–14 år, samt Pryloteket som lånar ut saker till hemmet och fritiden. I Järna finns ett centralt placerat folkbibliotek medan det i Enhörna, Hölö och Mölnbo finns kombinerade folk- och skolbibliotek inrymda i skolans lokaler. Dessa vänder sig till både skolans elever och allmänheten. Därutöver finns en bokbuss som stannar regelbundet på nästan 80 platser runt om i kommunen.

Järna och Hölö bibliotek har meröppet vilket innebär att biblioteken är tillgängliga även på andra tider än de ordinarie bemannade öppettiderna. Registrerade meröppet-användare sköter på egen hand sina ärenden när biblioteket är obemannat.

Folkbiblioteken i Södertälje är platser för litteratur och kultur som är öppna för alla. Många använder biblioteken för att studera eller som mötesplats. När allt fler digitala tjänster erbjuds av det offentliga, organisationer och företag besöker också många biblioteken för att få information, kunskap och stöd inom det digitala området.

Kommunens bibliotek är välbesökta vilket visar på behov av dess olika tjänster. Verksamheten förändras kontinuerligt i takt med samhällsutvecklingen och med hänsyn till respektive biblioteks lokala kontext.

3.1 Fokusområden för folkbibliotek

Under planperioden ska folkbiblioteken fokusera på tre områden: litteratur och läsning, information och kunskap samt möten och kulturupplevelser. Till dessa fokusområden har ett antal prioriteringar formulerats i syfte att vara vägledande för folkbibliotekens inriktning och utveckling under 2026–2029.

Utgångspunkt för de tre fokusområdena är att biblioteken ska vara tillgängliga för alla och ge likvärdiga förutsättningar att ta del av utbudet men att särskild uppmärksamhet ägnas åt de prioriterade grupperna barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska.

Samverkan med andra aktörer möjliggör för biblioteken att nå ut bredare med sin verksamhet och bli mer tillgängliga. Samverkan kan ske både internt, med andra verksamheter i kommunen, och externt inom regionen eller med det lokala civilsamhället.

Genom kompetenshöjande insatser ges bibliotekens medarbetare förutsättningar att förverkliga biblioteksplanens inriktning, exempelvis genom kompetensutveckling inom AI och läsfrämjande metoder.

Litteratur och läsning

Genom litteratur och läsning utvecklar vi våra språkliga förmågor och ges möjlighet till kunskap och upplevelser. Bibliotekens mediebestånd ska erbjuda mångfald, kvalitet och läsning på många språk och i olika format.

Genom läsfrämjande aktiviteter för olika åldrar och behov ska biblioteken inspirera till läsning men också stärka litteraturens ställning, på biblioteken och genom uppsökande insatser.

Läsfrämjande med fokus på barn och unga är av särskild stor vikt. Det fysiska och digitala mediebeståndet ska synliggöras för att nå fler och nya läsare.

Folkbiblioteken ska:

- Genomföra språk- och läsfrämjande insatser.
- Tillgängliggöra ett litteraturutbud som erbjuder en bred representation.
- Tillgängliggöra litteratur och läsning till dem som av olika anledningar inte tar sig till biblioteket.
- Stärka litteraturens ställning genom läsfrämjande aktiviteter.

Information och kunskap

Kunskap som bygger på tillförlitlig information stärker individens egenmakt och möjlighet till fri åsiktsbildning. Genom digital kompetens och förmåga att förstå och kritiskt granska information kan vi delta i men också få tillit till demokratiska processer. Biblioteken ska värna tillgången till faktabaserad och trovärdig information i såväl fredstida normallägen som vid krissituationer och krig.

Biblioteken ska kurera ett rikt och kvalitativt bestånd men också ge utrymme för människor att dela kunskap med varandra. Biblioteken ska även arbeta för att öka den digitala delaktigheten genom aktiviteter och handledning i digitala tjänster och verktyg, i samverkan med andra samhällsaktörer. Arbetet ska i första hand syfta till att ge hjälp till självhjälp.

Folkbiblioteken ska:

- Erbjuder möjligheter till livslångt lärande samt ge möjlighet att dela kunskaper.
- Erbjuder en mångfald av tillförlitliga källor för att främja fri åsiktsbildning och öka förmågan att finna och kritiskt värdera information.
- Ökar kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.
- Tydliggör sin roll i tider av kris, i såväl fredstid som vid händelse av krig.

Möten och kulturupplevelser

Genom att erbjuda platser och utrymmen som är tillgängliga för alla, neutrala och kostnadsfria ges människor möjlighet att mötas på lika villkor. Det gör biblioteken unika och viktiga i lokalsamhället.

Biblioteken ska vara välkomnande och inkluderande mötesplatser som uppmuntrar till dialog och kreativitet. Med besökaren i fokus ska biblioteken arbeta för att sänka trösklar och att få fler att använda biblioteken som plats för lärande, möten samt litteratur- och kulturupplevelser.

Folkbiblioteken ska:

- Erbjuder ett välkomnande och tryggt biblioteksrum.
- Erbjuder möjligheter till medskapande och delaktighet.
- Erbjuder kulturyttringar som kan inspirera, utmana och ge känsla av sammanhang.

4. Skolbiblioteken i Södertälje

I Södertälje finns totalt 21 kommunala grundskolor och fyra kommunala gymnasieskolor. Samtliga har en lokal som fungerar som skolbibliotek i skolbyggnaden. I Enhörna, Hölö och Mölnbo finns kombinerade folk- och skolbibliotek som är placerade i skolorna. Samtliga skolor har en biblioteksansvarig.

Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk uppgift i att stödja och bidra till elevers lärande i många ämnen. Att kunna läsa, skriva och ha digital kompetens är en förutsättning för lärande, en demokratisk rättighet och viktigt för att kunna vara en aktiv samhällsmedborgare.

Forskning visar att skolbiblioteket kan utgöra en betydelsefull pedagogisk resurs som bidrar till elevers lärande. Några förutsättningar är särskilt viktiga för att skolbiblioteket ska kunna bidra till att utveckla exempelvis elevernas språkutveckling, läsförmåga och informationskompetens. Dessa är att det finns tillgång till skolbibliotekarie, att samverkan sker mellan skolbibliotekarie och lärare, samt att skolbiblioteket har legitimitet i skolan och stöd från skollädaingen. Vidare behövs relevanta digitala och fysiska resurser samt att skolbibliotekets lokal är ändamålsenlig utifrån olika elevgruppers behov.¹⁵

För att stödja skolorna i arbetet med att utforma och utveckla skolbiblioteken har riktlinjer tagits fram, vilka även ligger till grund för den skolspecifika biblioteksplan som varje enskild skola årligen gör och följer upp.

4.1 Riktlinjer för skolbibliotek

Skolbibliotekens innehåll

- Elever har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler med regelbundna öppettider.
- Elever har tillgång till relevant och aktuell allmänlitteratur (facklitteratur och skönlitteratur), informationsteknik, andra medier samt läromedel i analog eller digital form.
- Flerspråkiga elever har tillgång till och uppmuntras till läsning på modersmålet och de nationella minoritetsspråken.
- Skolbibliotekets utbud ska ställas till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som resurs i undervisningen, både på skol- och fritidstid.

Skolbibliotekens bemanning

- Rektor ska sträva efter att anställa personal som i första hand har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand annan relevant akademisk examen.
- Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att de kan uppnå ändamålen med skolbibliotek.
- Personal ska ha god litteraturkännedom, medie- och informationskunnighet (MIK) samt källkritiskännedom.

---

¹⁵ Skolinspektionen. *Skolbiblioteket som pedagogisk resurs. Kvalitetgranskningsrapport* (2018).

Skolbibliotekens roll

- Skolbiblioteket är anpassat till elevers behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning och lust att lära.
- Skolbiblioteket erbjuder elever möjligheter att utöka sin förmåga att skapa och använda information genom informations- och kommunikationsteknologi (IKT), medie- och informationskunnighet (MIK) samt källkritik.
- Skolbiblioteket stödjer elever med särskilda behov genom tillgång till anpassade hjälpmedel.
- Skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens samt utgör ett stöd i elevens lärande och utveckling.

Strategiskt arbete och styrning

- Varje skola upprättar en skolspecifik biblioteksplan som tydligt definierar skolbibliotekets roll och mål.
- Skolan ger skolbibliotekspersonalen ett tydligt uppdrag.
- Skolan skapar förutsättningar för samarbete mellan skolbibliotekspersonal och pedagogisk personal för att integrera bibliotekets resurser i undervisningen.
- Skolan säkerställer att alla åtgärder och aktiviteter inom skolbiblioteket dokumenteras och utvärderas regelbundet samt att uppföljning av den skolspecifika biblioteksplanen sker systematiskt.

4.2 Bibliotekens koppling till övrig utbildningsverksamhet

Förskola

Böcker och läsning är centrala delar för förskolan i Södertälje. Förskolorna besöker och nyttjar folkbiblioteken regelbundet. För att skapa större tillgänglighet i kommunens ytterområden stannar bokbussen i flera olika förskolors närhet. Flera förskolor använder även möjligheten där folkbiblioteket sätter ihop bokpaket som kan kopplas till förskolornas aktuella projekt. Samtliga förskolor har tillgång till en digital boktjänst som även möjliggör för vårdnadshavare att låna digitala böcker.

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen i Södertälje kommun innefattar ett brett utbud både inom praktiska och teoretiska ämnen på olika nivåer. Även om varje elev inom vuxenutbildningen följer en individuell studieplan finns gemensamma kunskapsmål angivna i Läroplan för vuxenutbildningen.¹⁶ Där fastslås bland annat att elever efter avslutade studier ska kunna använda bibliotek och deras resurser samt kunna söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje. Kopplingen till, och behovet av, folkbibliotek är således en integrerad del av vuxenutbildningens verksamhet.

---

¹⁶ Skolverket. *Läroplan för vuxenutbildningen* (2017).

5. Samverkan och påverkan

5.1 Samverkan för barn och ungdomar

Att främja barns och ungdomars läsning är ett uppdrag som folkbiblioteken och skolbiblioteken delar. För att stärka det läsfrämjande arbetet och möjliggöra tillgänglig läsning för alla Södertäljes barn och ungdomar – på fritiden och i utbildningen – samverkar biblioteken med varandra och med andra. Den gemensamma ambitionen är att öka barns läsande.

Inom den kommunala organisationen sker samverkan mellan folkbibliotek, förskola, grundskola och gymnasieskola. Det sker dels lokalt mellan enskilda förskolor, skolor och folkbibliotek, dels på en övergripande nivå i form av erfarenhets- och kunskapsutbyte vid regelbundna nätverksträffar för bibliotekarier. Samverkan sker även med andra kultur- och fritidsverksamheter, exempelvis fritidsgårdar, för att nå ut till barn och ungdomar på fler arenor. Inom nuvarande samverkansformer ges goda förutsättningar att stärka och utveckla det läsfrämjande arbetet under planperioden.

Samverkan kring biblioteksfrågor inom kommunen handlar även om att beakta gemensamma lokalbehov för biblioteksverksamhet och arbeta för smarta lösningar där folk- och skolbibliotek om möjligt kan samnyttja lokaler. Det kan vara ett sätt att tillgängliggöra biblioteksverksamhet på fler platser i kommunen och följaktligen nå ut till fler barn och unga i deras närmiljöer.

För att nå så många barn som möjligt bjuds barn i förskola och skola in till folkbiblioteken och bokbussen. Folkbiblioteken samverkar även med barnhälsovården för att nå de yngsta barnen och deras vårdnadshavare. En annan viktig samverkanspart är civilsamhället som genom sina föreningar och organisationer kan bidra i det läsfrämjande arbetet.

5.2 Påverkan – delaktighet i bibliotekens utveckling

Södertäljes bibliotek ska utvecklas tillsammans med invånarna. För att möta de behov och önskemål som finns i kommunen ska biblioteken verka för en hög grad av delaktighet och inkludering i sin verksamhetsutveckling. Alla ska erbjudas möjlighet att lämna synpunkter och förslag och biblioteksanvändarnas erfarenheter ska tas tillvara. Särskilt fokus ska läggas på att involvera de prioriterade grupperna barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Delaktighetsperspektivet ska prägla alla utvecklingsområden i biblioteksplanen – såväl de som ryms inom folkbibliotekens fokusområden som i skolbibliotekens riktlinjer.